

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa
**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI WRAZ Z
TERENEM NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ
ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH (KILKA STANOWISK AZP)**

2. Czas powstania
XIII w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

PRZYŁĘK

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo **dolnośląskie**

powiat **ząbkowicki**

gmina **Bardo**

6. Współrzędne geograficzne

50° 38' 26.232" N 16° 54' 13.356" E

7. Użytkowanie obecne

Rolnictwo, mieszkalne

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwa: Wzmiankowany w źródłach m.in. jako: Prilanc (1198 r.), Brilluc (1210 r.), Prilank (1230 r.), Franckberg (1240 r.), Franckenberg (1785 r.). Od 1947 r. Przyłek.

Historia:

Przyłek to jedna ze starszych miejscowości w regionie, która już w XII w. jest wzmiankowana jako osada. Można jednak założyć jednak, że osadnictwo w tym miejscu kształtowało się już wcześniej, czego dowodzą odkryte podczas badań archeologicznych ślady osadnictwa kultury łużyckiej. W XIII w. należał najpierw do klasztoru augustianów, a później cystersów z Kamieńca Zabkowickiego. Jeszcze w średniowieczu wzniesiony został w Przyłęku kościół parafialny, którego wieża zawaliła się na pocz. XVIII w. W 1785 r. we wsi mieszkało 19 kmieci, 28 zagrodników, 44 chałupników i 5 rzemieślników. Na początku XIX w. spłonął kościół w Przyłęku. Został on niedługo po tym odbudowany i zmodernizowany w stylu historycznej architektury, w tym dobudowano nową wieżę. Po kasacie zakonu w Kamieńcu Zabkowickim wieś przeszła na własność państwa, co nie zmieniło się do 1945 r. W XIX i XX w. powstała w Przyłęku cukrownia oraz zakłady papiernicze, w związku z czym jej charakter z wyłączenie rolniczego zmienił się na rolniczo-przemysłowy. Niebagatelną rolę w tym procesie miała również bliskość samego Barda. Po 1945 r. charakter wsi nie zmienił się, a działalność tutejszych zakładów przemysłowych oraz gospodarstw rolniczych. Obecnie zakłady papiernicze nie istnieją.

Charakterystyka zabudku:

Przyłek to duża wieś o układzie ulicówki, której południowy kraniec znajduje się w pobliżu Nysy Kłodzkiej, która w przeszłości wielokrotnie zalewała miejscowość. Wzdłuż głównej drogi usytuowane są liczne zespoły zabudowy zagrodowej. Ciekawym akcentem są znajdujące się w centrum wsi niewielkie budynki wielorodzinne o zdecydowanie miejskim charakterze, wybudowane na przełomie XIX i XX w. Dominantą jest kościół św. Anny o metryce XVIII w.

Zagrożenia i postulaty konserwatorskie:

Istotnym zagrożeniem jest niekontrolowane zastępowanie historycznej zabudowy współczesnymi obiektami, które swoją bryłą, wymiarami, materiałami lub stylizacją kontrastować z tradycyjną zabudową historycznej. Należy objąć indywidualną ochroną konserwatorską najbardziej wartościowe elementy zabudowy, a nową zabudowę kształtować jako nawiązującą do tradycyjnej zabudowy z regionu Przedgórza Sudeckiego. Ochronie powinny podlegać również historyczna dominanta wsi w postaci wieży kościoła. Z uwagi na obecność w granicach zabudki nawastrzeń kulturowych, prowadzenie w jego granicach robót ziemnych powinno wiązać się z prowadzeniem badań archeologicznych, w celu zapewnienia ochrony zabytkowych warstw antropogenicznych i innych zabytków archeologicznych.

W granicach zabudki znajdują się następujące stanowiska archeologiczne:

- AZP 63/92-26
- AZP 50/92-26
- AZP 58-92/26

Bibliografia:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- Zimmermann F.A., *Beiträge zur Beschreibung von Schlesien*, Brieg 1789.

- *Słownik geografii turystycznej Sudetów, Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie. Przedgórze Paczkowskie*, Marek Staffa red., Wrocław, 1993.

Kartografia:

- *Messischblatt*, 1: 25 000, 5466 Frankenstein, 1937.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (data, imiona i nazwiska wy pełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Jędrzej Musiał, wrzesień 2022 r.